

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 243 (9620) | Среда, октябрь 16, 1974 чыл | 1975 чылда үздүрүлгөсү | Өрттө 2 коп.

УЛУГ ОКТАБРЬГА УТКУШТУР

МАСТЕРСКАЯНЫ БЕЛЕТКЭЭР

Таражының бүдүн чыл дургузунда чорудуп келген чымыштыг ажил-ижиниң түңнелин үндүрер күскү ажап алышкын ажилдары а республиканың колхоз, совхозтарында дооступ турар. Механизаторларның мурнунда база бир харысалгалыг сорулга—бүгү техниканы септелгелетип алыры. Ону амдыгаштан чорудуп эгелээри эргежок чугула. Маңаа кол чүве болза, күскү-кышны септелгени чорударына мастерскаяларны чогуур үезинде белетип алыры, септелгениң материалдыг базасын тургузары болур. Бо чугула ажилга колхозтар болгаш совхозтар, «Сельхотехниканың» салбырлары, каттыжышынына канчаар белетипип турары?

Каз-Хем районда «Коммунистиче өрүк», «Октябрьның 30 чылы», Чевн-Хемик районда «Исра» колхозтар, «УТНА» 25 чылы, «Суплак», «Сут-Хөл» совхозтар, «Сельхотехниканың» Чадаана каттыжышыны, Бин-Хем салбыры техника септээр мастерскаяларны, дериншикниери белетип алыры октябрь 1-де-ле доозупкан. Чижээ, Чадаана каттыжышыны мастерскаяны от салыр черин, технологтуг дериншикни, электри өшкенде ажилдаар электри станцияны август айда-ла септеп алган, ам бүдүрүлгө өрөн-савазын септээрин доозуп турар. Он сес некен стандарттыг эвес дериншикниери, комбайнар кадагалар серини боттарының шүжү-биле кылып алган. Ажилчының турар черин эргежок чугула херекселдер-биле четчелген. Септээр чүүлдерге нерзалери ажил-агыйлар-биле чарып турар.

Мастерскаяларны күскү-кышкы септелгеге белеткээрин «Ныыл тарачыны», «Ленинни өрүк» болгаш чылдың өске-даа ажил-агыйларда база доозуп турар.

Былчазалыг чамдын ажил-агыйлар болгаш «Сельхотехниканың» районнар салбырлары ишкы үеде техника септелгени чорударына мастерскаяларны белеткээринче чогуур кичээлгеини салбын турары конучт четпес. Чижээ, «Тиилге», «Чыраа-Бичи» совхозтарда, Таңды районун «Коммунистиче херел» колхозунда, «Сельхотехниканың» Кызыл, Тес-Хем каттыжышынына, Улуг-Хем салбырында бо ажилдың темпи эгелээри оюмун болуп турар. «Халды» колхоз бо ажилче шут кирбээн. Ында издүртүр-тыртыр таарыштырылганы белен кылбаан. Мастерская кезин херек чок чүдүр-биле доозупкан, сонгалары шилдеттин-мээн, септелге кылырына эргежок чугула херекселдер четчелеттинген.

«Сельхотехниканың» Тес-Хем болгаш Улуг-Хем салбырларында машина чуур черлерин септээр база одага системазын дерини амга чедир доозулбаан. Кабинилар болгаш шыгылар септээр, машина будуур талазы-биле улаштыр тургузар дугайында айттырыны-даа ол черлерде шилтирелөөзүн.

Нүрунениң хайгарлап лабораториязы чамдын ажил-агыйларда кемчиде приборларын болгаш таарыштырылгаларын ам-даа хынап көрбөзүн.

Ажилчыларның турар черлерин стандарттыг эвес дериншикниер: өрөстаттар, чадыглар, херекселдер салыр ширээлер болгаш өске-даа таарыштырылгалар-биле дерип белеткээрин бүгү-ле ажил-агыйларда конучт четпес чорудуп турар.

Септелге бүдүрүлгөзү бүрүзүгө эки айландырган дерин-херекселдер чок турар болза, техника септелгениң депшигелги технологияны улам ыңай шиңгээдери база септелгениң бедик шынардыг болуун хандылары болунар арга чок. Ындыг турбун, дерин-херексел аймаан четчелгелетип эгелээрин байдалы дына хой колхозтарда, совхозтарда болгаш «Сельхотехника» салбырларында аягы үезин негелдизинге ырактан дүшүлгө болуп турарын чоруткан хыналда көргүсөн. Чижээ, «Вен», «Найрал» совхозтарда болгаш «Сельхотехниканың» Кызыл-Мажалык, Улуг-Хем салбырларында штенгер-циркуляр, нутромерлер, индукторлар, адырчыклар чедилчел.

Күскү-кышкы септелгеге херекселдер эргөпчү чугула артын нестер-биле болгаш материалдар-биле хандытынарның айттырыны ажил-агыйларның хой нуруузуна ала-чайгаарлаашкыч кирерин. Оттулар чүүл өвүртүрүңү хемчеглерин албайн турар. Септелге мастерскаяларны күскү-кышкы база техниканың аякы чок болурунун байдалдарын экинчилеринче четпес кичээлгеини салып турар.

Ам техника септелгенин эгелээриниң үези келген. Ынчангаш колхозтарның, совхозтарның болгаш «Сельхотехника» салбырларының удурткучлары, инженер-техниктиг ажилдакчылары техника септелгенин дораан массалык-биле чорудар аргалыг болуп дээш мастерскаяларны кышны үеде ажилдарына белеткээриниң хемчеглерин дарый алып херек.

Машиналар септээриниң технологиязын база септелгениң шынарын шилтиргил экинчилериниң хемчеглерин мастерская бүрүзүгө ажилдап кылыры чугула. Ажил-агыйларның кол инженерлери техниканы хүлээп алырының, септээриниң база ону хүлээп эгелээриниң техниктиг негелделерин сагырының талазы-биле септелге мастерскаяларның инженериниң өредилгенин эрттирер ужурулуг. Хереклеттинип турар артын изектери, материалдарны тытпанын алырын дораан организастаар.

Колхозтар болгаш совхозтар техника септээриниң керээлери «Сельхотехниканың» салбырлары-биле дарый чарза чогуур. Септелге-биле чегелештир, ажил-агыйларның кол инженерлери күскү-кышны үеде механизаторларның мергешини белдер курастары организастаар хүлээлгелин.

Бо чылдың IV кварталында нелир чылдың чакы хову ажилдарына 600 хиде тракторну, 419 трактор андазынын, 388 селланы, 268 чүм автомобильдерин болгаш өске-даа хой техниканы септелгелтээр ужурулуг. Кылыр ажилдың хемчээли улуг. Ынчангаш ажил-агыйларның удурткучларының, кол инженерлерниң хүлээлгези — септелге мастер-саяларын кышны үеде ажилдарының дүргөн белеткээш, септелгени организастыг, бедик шынарлыг чорударын хандыра.

Септелге аялы партионнарын, партия эге организацияларының кичээлгеиниң төвүгө турар ужурулуг.

Социалисттик чарыштын, ДЕМ ДЕМЕЛИ
1974 чыл. Октябрь № 14

Республиканың туудугулары 1973 чылдың ол үезинге деп-нээр, бо чылдың эртек төс айларында 2 млн. 133 муң рубльдин кол фондлары хойну ажилдап кирген. Акшалаңдырышкының төптүтүгө болгаш төптүтүмүн эстериниң күсели-биле 1570 баш бола болгаш 34 муң 200 баш шээр малларга кажаалары туткан. Мелдоршпа болгаш суг ажил-агыйлар министр-ство, «Тыва суг туудуг» трестин туудугулары чыл эгелээринде бээр 22 муң га оларын сугатчыдып, 428 гектар тууларын кургаткан болгаш 870 га шөлүг оларларын културжуккан.

Төптүтүгөн капитал салымшыкларының күсели-биле школар туудурының планы чедилчиген болган. Бо талазы-биле төс айларын планы 138,8 хуу, а чыл планы 116,4 хуу күстөгүсүн. Школар туудурун эртек чылдан ийп катар хой ажилдап кылдырган.

Туудуга күш-ажылдың будуружуктуң бедилер план 104,3 хуу күстөгүсүн. Ындыг болжож республикада туудуг-монтаж ажилдарының чинтэзи-биле хожудат турарын четпес деп демдээлээр херек. Тываның туудугулары беш чылдың тодарымкы чымыштын планы декабрь 27-де күүседир, планда ажыр 950

БЕШ ЧЫЛДЫНДА ЧЫДА КАЛБААН

Республиканың «Тыва коммунист» будурулгези электронергия болгаш чыгы сайгаруу база күш-ажылдың будуружуктуң бедилер талазы-биле беш чылдың чылдар айымы бердинген оналдаларында чылды халбайн чоруп өрөр. Бо чылгы уткуштур аяган планында коллектив чылда көрдүгөн пландан 4 млн. киловатт-шак электри энергияны немей сайгарар, 55 муң рубль орулган бээр бээр, орулгалыг болурун 1,05 хуу көвүдээр деп айткан. Ол сорулгалар амдыгаштан-на боттанып турар. Ынчангаш амгы үеде боттун коллектив чедир чылдыг-тоску беш чылдың түңнелинде будурулгези уткуштур планын ажилдап кылып эгелээн.

Бо чылдың чедилчиген доозуптар аргалары канчаар ажилдап келгенине бисе амды чылдың планын оналдаларын боттандырының дүгүрү кылдыр ажилдап сорулгалыг салып турарымыс. Ындыг куралдарын бисте бар. Чуну-даа мурнунда ол дээрге кичилериниң чарышка сорук киринишкени. 1975 чылдың контрол, оналдалары хуусаа боттиде күстөгүсүнүн чык ыңдыг чедилчигенин арга-кураалары тымдалан деп санап болур бис. Тоску беш чылдың дөрткү тодарымкы чылдың амгы чедилчигенин он дугайы херелден турар.

Эртек төс айларда 4,7 млн. киловатт-шак электронергия-

зындан бээр эртек айларның дургузуна капитал салымшыктырында барык 7 млн. хире рубль чедир шиңгээттин-мээн, а туудуг-монтаж ажилдарында 2 млн. 733 муң рубльдин ажилдары чедир кылдырмаан.

Моон алгаш көргө сөөлүг айларда туудуг организастылары боттарының ажилың темпини элээн кудулатканы тодаргай. Кызылдың төптүтүгөн чылдыг системанын туудуунга кайы-даа туудуг организастында элээн күштүң чартып турганы билдир-гир. Ол объектиниң тууду ам колдуунда шыккалаткан, мичангаш туудуг коллективтери шилтирлгил дөрткү кварталды баштайгы айында эгер-

трестин (эргелекчан эш М. П. Емельянец) коллектив эртек айларда чедилчиген ажилдаан. Трест сентябрының планын 144 хуу, төс айларынны — 108 хуу, а чыл планын 84 хуу күстөгүсүн. «Тыва суг туудуг» трест (эргелекчан В. П. Суруганов) төс айларынны планын 101,5 хуу күстөгүсүн, база-ла эки көрдүгүсүн алып болган.

Республиканың көдээ черлеринде туудуг ажилдарын боттандырып турар «Тыва көдээ туудуг» трестин коллектив (эргелекчан П. Ф. Кандауров) төс айларынны планын күстөгүсүн-көдээ бола, сентябрының оналдаларын күстөгүсүн, ыңчангаш чыл планын күстөгүсүн үш кварталдарың дургузуна 74,8 хуу болган. Бо тресте хамаарышкан сес механизаторларын чартык кезип-планын оналдаларын күстөгүсүн турарын четпес деп демдээлээр херек.

«Тыва туудуг» трест (эргелекчан Ч. Д. Б. Ондар) ай планын күстөгүсүн-көдээ бола, төс айларынны планын үскен. Аңаа хамаарышкан 6 туудуг организастының чугула ийнези—«Тыва лаг-туудуг» болгаш «Кызыл туудуг» эргелекчери январь — сентябрының туудуг-монтаж ажилдарының планын күстөгүсүн бооп турар.

Туудуг эргелекчери, механизаторларын удурткучлары оларда партия, профсоюз болгаш комсомол организастылары чыл төптүгө чедир артык айларын дургузуна дээшгит хемчеглерин ажилдап кылдып, социалисттик чарышты бүү улаштырарга калбарып тургаш, тодарымкы чылдың планын аягы күстөгүсүн турарын чедип алып ужурут.

дээш чыл планында кирген объектилериниң туудуу дүргелеринче, туттуруп турар туудуларын дүргөн ажилдап киреринче бүү күштү мобилдаастаар ужурут.

Көдээ бугулар кылдыр ажилдарың төс айларда планын республиканың кол туудуг организастылары — трестер моонд ажилдарының күстөгүсүн. Моон мурнунда чылдарда хожудат турган «Тыва септелге туудуг» дээш чыл планында кирген объектилериниң туудуу дүргелеринче, туттуруп турар туудуларын дүргөн ажилдап киреринче бүү күштү мобилдаастаар ужурут.

Көдээ бугулар кылдыр ажилдарың төс айларда планын республиканың кол туудуг организастылары — трестер моонд ажилдарының күстөгүсүн. Моон мурнунда чылдарда хожудат турган «Тыва септелге туудуг» дээш чыл планында кирген объектилериниң туудуу дүргелеринче, туттуруп турар туудуларын дүргөн ажилдап киреринче бүү күштү мобилдаастаар ужурут.

Бисте ажилдың бүрүзү-ле социалисттик хүлээлгези болгаш чарышты турар шити, оларның хууда планын оналдаларын болгаш хүлээлгезин канчаар боттандырып турарын база-ла партия организасты болу-вүгү контролго аяган.

Планынын болгаш социалисттик хүлээлгезин чедилчиген боттандырыныга кур-лавырын бирөөн—ол дээр-ге, чаа техниканы, технологтуг чорудуларын болгаш мурнакы дуржулгалыг база күш-ажылдың арга-метоуду деп санап турар бис. «Коммунист» пехтер чаа техниканы болгаш чаа технологи-яны шиңгээдип алырың оңа кичээлги салып турар.

Бо чылдың коллектив котель-чаларың котелдерин ажил-агыйлар арга-биле капитал септелгези чорутканы созул-гун. Ындыг арга-биле бисте оң араалышпа 3 дизель-генератору, Кызыл хойралда 40 ду-валда станцияларың комп-лекстин шендээрин элээн өске-даа ажилдарын кылып чоруткан.

Планынын болгаш хүлээл-гезиниң күстөгүсүн, ол иш-каш будурулгезиниң бир кур-лавырын чедир ажилдарың бис массалары мобилдааста-рыга дээшгит илгилгил бот-оруга-чарыла берип турарын айттыр херек. Бот-оруга-чарыламын канчаар ажилда-рың бистиги будурулгези тур-гускай ажилдакчыларның өр-номостик күндүлдерини эгер-дип, оң ажилдардан алдын-

ган чижектерин орта херек кырында хереклеп турар бис. Бо дээрге ажил-агыйларын камылдагы чарыштарына улуг укур-дуулай болган.

Будурулгези ажилың бедилеринче коллективтерини кезигүсүн мобилдаастаары 1975 чылдың уткуштур планын амгызында-ла тодаргай, оң бедик кылдыр тургу-зуп алырыңа биске дуулап турар.

Социалисттик чарышты иуралчыларың одуруу бисте өскөн. Оларга бир-ле дугайында Кызыл-Мажалыктың улаштууда электромон-тер, болуңу социалисттик хүлээлгезиниң көргүзүлгөсүн кү-гүчү ажил боттандырып кел-ген Евгений Иванович Ваганову, Чалаананың илгилгил Валерий Александрович Чыла-бакты, Кызылдың энергоя-луңу кончары, болуңу ажил-агыйлар харысалгалыгының бирөөн Елена Александровна Отеланы, Тоора-Хемде элек-тростанция дизелин, комму-нисттик күш-ажылдың шамлы-чаны, 1975 чылдың март айын үлүүде ажилдап тур-ган Иван Филиппович Гулен-ковту болган өскелерин-даа алап болур.

Будун будурулге тодарымкы чылда болуңу мур-нунда салган сорулгаларын ылаал-ла бурун боттандырып шыдар дээринге будурул-угу Т. КУРБАТСКАЯ.

«Тыва коммунист» ордонуна кылдыгыңың начальниги.

Ужудукчу Шавар-оол Хаевин Ондар аванына шугумуна 15 чыл ажыр үезин дургузуна ажилдап турар. Күш-ажылдың хоочуну, мурнакы ужудукчу МИ-1 вертолду-биле хой ажилдарын кылып келген болгаш кылып-даа турар. Мессоя-ка-Норильск аразының газ дамчыдылганын туудуңу хобайлар салыры, Саянын тайгаларына ачылар өвүртү-рү, санитар алааларын күү-седир дээш оон-даа өске ажилдарын кылып келген.

Мурнакы ужудукчуңуң кы-зымаккы күш-ажалы бедил-ге үнесетинген. Ол Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Хундуала би-жин-биле шалтаткан.

ЧУРУКТА: Ш. Х. ОНДАР.
В. КУДРЯВЦЕВИЧ фото.

Совет Эвилелиниң ажылчы чоннары! Төрээн чурттун күчүзүнүң болгаш чоннуң чагай чорунуң чайгылыш чок өзүлдээриниң үндээни—социалисттик экономиканың улам-на көдүрлүүшкүнү дээш шудургу демисежиңер!

Совет күрүне төлээлериниң Финляндияже чорупканы

Хельсинкиде чедер бергени

Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконенниң чугаалажышы

Хельсинки (СЭТА). Октябрь 14-те Совет күрүне төлээлери Хельсинкиде чедер берген.

Совет болгаш фин туктары аскан «Сеутула» аэродромга төлээлериң баштыгы ССРЭ-нин Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный, төлээлдер кезигүсүн Финляндияның Президентин У. К. Кекконен, парламент даргазы В. Суколайнен, чазактың премьер-министри К. Сорпелга баштаган чазак кезигүсүн, албаның өске-даа кижилери, «Финляндия Совет Эвилели» интиледелин удурткучлары болгаш өскелер-даа уткан. Оркестр ССРЭ-нин болгаш Финляндияның күрүне гиминери күстөгөн. Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконен хүндүлгө таңымалы эргип көргөн.

Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконен аэродромда президенттин ордузуңу чорупканар.

Хельсинки (СЭТА). Октябрь 14-те президент ордузуңа ССРЭ-нин Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный биле Финляндияның Президентин У. К. Кекконен чугаалажышкы болган.

Найыралдыг болгаш кайы-кайызы-даа билчириниң байдалың болгаш чугаалажышкы үезинде Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконен совет-финляндия харызааларың байдалың, ону улуг калбарыңың келер үезин көргөсүн. Эртек 30 чыл дургузуна бот-боттарыңа илестериниң болгаш кады ажилдажылганы кы-зымын амгы үеде ийи кур-ла таарымчалыг бедик денне-ла чедип алыңгыны ханг сеткил ханымшың-биле демдээлээр. Бо талазы-биле найрал, кады ажилдажылга болгаш бот-боттарыңа дуула-ламчы дугайында 1948 чылда ал салган Совет-финляндия кез-рээ шилтирген ролду бот болган. Ол кезээ ийи күрүмениң улустарының аразыңа чал-быштырып, чагай кожа-хөлбө-үнчү харызааларың бижыг-үңүзүң бооп турар.

Таллар «Финляндия-Совет Эвилели» интиледелин ийи чурттун удустарының аразы-ның чедилчиген орта херек кырында хереклеп турар бис. Бо дээрге ажил-агыйларын камылдагы чарыштарына улуг укур-дуулай болган.

Будурулгези ажилың бедилеринче коллективтерини кезигүсүн мобилдаастаары 1975 чылдың уткуштур планын амгызында-ла тодаргай, оң бедик кылдыр тургу-зуп алырыңа биске дуулап турар.

Социалисттик чарышты иуралчыларың одуруу бисте өскөн. Оларга бир-ле дугайында Кызыл-Мажалыктың улаштууда электромон-тер, болуңу социалисттик хүлээлгезиниң көргүзүлгөсүн кү-гүчү ажил боттандырып кел-ген Евгений Иванович Ваганову, Чалаананың илгилгил Валерий Александрович Чыла-бакты, Кызылдың энергоя-луңу кончары, болуңу ажил-агыйлар харысалгалыгының бирөөн Елена Александровна Отеланы, Тоора-Хемде элек-тростанция дизелин, комму-нисттик күш-ажылдың шамлы-чаны, 1975 чылдың март айын үлүүде ажилдап тур-ган Иван Филиппович Гулен-ковту болган өскелерин-даа алап болур.

Будун будурулге тодарымкы чылда болуңу мур-нунда салган сорулгаларын ылаал-ла бурун боттандырып шыдар дээринге будурул-угу Т. КУРБАТСКАЯ.

«Тыва коммунист» ордонуна кылдыгыңың начальниги.

Ужудукчу Шавар-оол Хаевин Ондар аванына шугумуна 15 чыл ажыр үезин дургузуна ажилдап турар. Күш-ажылдың хоочуну, мурнакы ужудукчу МИ-1 вертолду-биле хой ажилдарын кылып келген болгаш кылып-даа турар. Мессоя-ка-Норильск аразының газ дамчыдылганын туудуңу хобайлар салыры, Саянын тайгаларына ачылар өвүртү-рү, санитар алааларын күү-седир дээш оон-даа өске ажилдарын кылып келген.

Мурнакы ужудукчуңуң кы-зымаккы күш-ажалы бедил-ге үнесетинген. Ол Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Хундуала би-жин-биле шалтаткан.

ЧУРУКТА: Ш. Х. ОНДАР.
В. КУДРЯВЦЕВИЧ фото.

Совет күрүне төлээлериниң Финляндияже чорупканы

Хельсинкиде чедер бергени

Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконенниң чугаалажышы

Хельсинки (СЭТА). Октябрь 14-те Совет күрүне төлээлери Хельсинкиде чедер берген.

Совет болгаш фин туктары аскан «Сеутула» аэродромга төлээлериң баштыгы ССРЭ-нин Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный, төлээлдер кезигүсүн Финляндияның Президентин У. К. Кекконен, парламент даргазы В. Суколайнен, чазактың премьер-министри К. Сорпелга баштаган чазак кезигүсүн, албаның өске-даа кижилери, «Финляндия Совет Эвилели» интиледелин удурткучлары болгаш өскелер-даа уткан. Оркестр ССРЭ-нин болгаш Финляндияның күрүне гиминери күстөгөн. Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконен хүндүлгө таңымалы эргип көргөн.

Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконен аэродромда президенттин ордузуңу чорупканар.

Хельсинки (СЭТА). Октябрь 14-те президент ордузуңа ССРЭ-нин Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный биле Финляндияның Президентин У. К. Кекконен чугаалажышкы болган.

Найыралдыг болгаш кайы-кайызы-даа билчириниң байдалың, ону улуг калбарыңың келер үезин көргөсүн. Эртек 30 чыл дургузуна бот-боттарыңа илестериниң болгаш кады ажилдажылганы кы-зымын амгы үеде ийи кур-ла таарымчалыг бедик денне-ла чедип алыңгыны ханг сеткил ханымшың-биле демдээлээр. Бо талазы-биле найрал, кады ажилдажылга болгаш бот-боттарыңа дуула-ламчы дугайында 1948 чылда ал салган Совет-финляндия кез-рээ шилтирген ролду бот болган. Ол кезээ ийи күрүмениң улустарының аразыңа чал-быштырып, чагай кожа-хөлбө-үнчү харызааларың бижыг-үңүзүң бооп турар.

Таллар «Финляндия-Совет Эвилели» интиледелин ийи чурттун удустарының аразы-ның чедилчиген орта херек кырында хереклеп турар бис. Бо дээрге ажил-агыйларын камылдагы чарыштарына улуг укур-дуулай болган.

Будурулгези ажилың бедилеринче коллективтерини кезигүсүн мобилдаастаары 1975 чылдың уткуштур планын амгызында-ла тодаргай, оң бедик кылдыр тургу-зуп алырыңа биске дуулап турар.

Социалисттик чарышты иуралчыларың одуруу бисте өскөн. Оларга бир-ле дугайында Кызыл-Мажалыктың улаштууда электромон-тер, болуңу социалисттик хүлээлгезиниң көргүзүлгөсүн кү-гүчү ажил боттандырып кел-ген Евгений Иванович Ваганову, Чалаананың илгилгил Валерий Александрович Чыла-бакты, Кызылдың энергоя-луңу кончары, болуңу ажил-агыйлар харысалгалыгының бирөөн Елена Александровна Отеланы, Тоора-Хемде элек-тростанция дизелин, комму-нисттик күш-ажылдың шамлы-чаны, 1975 чылдың март айын үлүүде ажилдап тур-ган Иван Филиппович Гулен-ковту болган өскелерин-даа алап болур.

Будун будурулге тодарымкы чылда болуңу мур-нунда салган сорулгаларын ылаал-ла бурун боттандырып шыдар дээринге будурул-угу Т. КУРБАТСКАЯ.

«Тыва коммунист» ордонуна кылдыгыңың начальниги.

Ужудукчу Шавар-оол Хаевин Ондар аванына шугумуна 15 чыл ажыр үезин дургузуна ажилдап турар. Күш-ажылдың хоочуну, мурнакы ужудукчу МИ-1 вертолду-биле хой ажилдарын кылып келген болгаш кылып-даа турар. Мессоя-ка-Норильск аразының газ дамчыдылганын туудуңу хобайлар салыры, Саянын тайгаларына ачылар өвүртү-рү, санитар алааларын күү-седир дээш оон-даа өске ажилдарын кылып келген.

Мурнакы ужудукчуңуң кы-зымаккы күш-ажалы бедил-ге үнесетинген. Ол Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Хундуала би-жин-биле шалтаткан.

ЧУРУКТА: Ш. Х. ОНДАР.
В. КУДРЯВЦЕВИЧ фото.

Совет күрүне төлээлериниң Финляндияже чорупканы

Хельсинкиде чедер бергени

Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконенниң чугаалажышы

НАЙЫРАЛ БОЛГАШ КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА

(Эгеми 1-ги армия).

Хуралды Нийтлелдин даргазын оралакчысы Т. Карвонен айткан. Байырагда келген совет күрүне делегациясына, оң башында Н. В. Подгорныйга база «Финляндия—Совет Эмилея» нийтлелдин туналууга даргазы У. К. Кекконенге чектүү калымынан байыр чедирген.

Т. Карвонен СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежневтин байыр чедирген чагазын номчуу дыйнаткан. Оң соонда Нийтлелдин чингине секретары К. Поркала совет уауска байыр чедирген хүндүлөл чагазын номчуу дыйнаткан.

«Финляндия—Совет Эмилея» нийтлел болуучу 30 чыра оюн демделген тура, фин уаустуу чагай сөткүлдүгү өңүү—250 миллион кивизин бүгү совет уауска, найыралдык совет нийтлелдер эзелденге болган. СЭКП—Финляндия нийтлелде хүндүткүл, найыралдык сагыш-сөткүлдүк бо уаг байырага хүнүне өлөр-өлөп тур деп, инаа чугаалаан Совет Эмилея табынчыныкы башкаларга дээр чайгыш чок демисеки турар деп чүрени билер бис, СЭКП-нин XXIV съездинин бадылааны Төбөнчүн калбак болуш боттуг программасы оң бүрүлдүгү херечин бооп турар деп, ук документте демделген.

Чаа он чыдаа финляндия-совет найыралд ийи чуртка ажыктык кылдыр улам быжыгар, фин болган совет уаустар бүгү делегейде кижиз бүтүлдүгүлөрүн күнүндүгүлөрүн биле дуза чедирер шылдар деп. Бу-зүрү байыр чедирген чагаада өлөр-өлөттүгүнүн.

Оң соонда Н. В. Подгорный чыгалаанга чүе чугаалаар-га, олар ону чымы-биле ут-каан.

Ол совет уаустар, СЭКП Топ Комитетинин, ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун, Совет чакытан нийтлелдин уауртукчуларына, совет уаустуу Финляндияга бүгү өңүлдүгүлөрүн чурттуу ханы-зынаа байыр чедирер, эң дээр чүрүлдүгү күзүн. Бистин партиянын ТК-зын Чингине секретары Леонид Ильич Брежневтин байыры чагазында силерин нийтлелдин чингине секретары К. Поркала совет уауска байыр чедирген оң ачы-ханызын биле-биле уеленген деп, Н. В. Подгорный чугаалаан.

Бистин чурттар аразында харылааалар аны-агы нийтлел тургузулуугу күрүне-чүрүнүн табынч кыжа-хелбээ догуна-арынын болган каады ажилла-рынын үлгү-өңүлү кылдыр уелеттигүн турар. Делегейде, оң-биле каады Европада-даа чугула чаргыталаар бооп, дүңкүрүтү чуртукту чавыр-лышкыныч делегейин ба-зым бүрүлдүгү чурт турары, табынч кыжа-хелбээ догу-нашкынын принциптерин калба-биле хүлүн көрүп, херек кырында ажилга турар амгы үеде ол үлгү-өңүлү оң уаур-дузалыг бооп турар.

«Финляндия—Совет Эмилея» нийтлелдин тургузулуугу-наын 30 чылыга холбаштар ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиуму ону Уаустарын Найыралдык оран-биле шылдар дугайында шылдар чедирген.

Н. В. Подгорный чыгалаан-га үрүчүлдүгү алыш чакан турда нийтлелдин тө-лөттүгүлөрү чүрүлдүгүнүн даргазы В. Каухоненге болган

К. Поркалага шыналды тым-амскан. В. Каухонен—Совет чурттуу белик шыналды дээр чалымынч өрүп четтиришкыни өлөр-өлөткөн, «Финляндия—Совет Эмилея» нийтлел моон-даа сонгаар Финляндия биле ССРЭ-ниң улаустарынч аразында найырадык быжы-лаары дээр, бүгү делегейге табынч дээр моон-даа сонгаар ажиллаарын бүзүргөн.

У. К. Кекконенге сөс берген. Финляндия бозууду дагы-та-кы политикаын өскөрткөн, табынч болган чагай кыжа-хелбээ догунашкынын орунче кыргандан бээр бо кү-зүн 30 чыл болур. Ол чаар-тылга бистин улаустуу чагай чорунуга, бистин чурттуу де-легей байдалын быжылаарыга шылдарын-биле ажил-ду-залыг салдырын чедирген. Бил-чала-даа ол чорук делегейге оон-даа артык калбак уаур-дузалыг болган.

«Финляндия—СРЭ» нийт-лелдин ажил-чорудулууга хамараштыр У. К. Кекконен мында дээр: «Ол нийтлел культура тала-зы-биле финляндия-совет кады ажиллажылганын калбарты-рынга моон-даа сонгаар үнел-чи салышкыны кирер, а ол шыкын бистин чурттар аразында найыралдын политика-ны ханылаарында чаа-чаа хой-ниги төлөлдүгүлөрүн хаара тудар дээрин сөткүлдүгүн ханызында күзүп тур деп.

Н. В. Подгорный биле У. К. Кекконендин чугаалы чыгалаан-га кичээлге-биле дыйнаан болган алыш чакышкыныры үнүп турган.

Хуралды кир-жидер СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежневке дары чагааны чангыс, үр-биле хүлээп алган-нар.

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА АЖЫКТЫГ ДЕМ КАТТЫШТЫРЫЛГАЗЫ

БУДАПЕШТ. (СЭТА). Эр-тем-техниктиг кады ажилла-жылга дугайында венгр-совет дугуржулуугу чарганынч 25 чыл оюнга тураскааткан ажил-дар чорудары Венгр Улус Респуб-ликада доозулган. Юбейга-га таварыштыр чуртукан ажил-дарынч түндүгүлөр ВУР-нуң Министрлер Чөвүлелинч Дар-газынч оралакчысы И. Хусар МТИ агентиледин корреспон-дентизи-биле беселээнге чу-гаалап берген.

Венгриянын эртем-техниктиг амдыралы, оң үлгүлөрү, кел-дээ ажил-агыым болган дагы-та-кы сазым Совет Эмилея-биле муң-муң аразында хан-рылаалыг. Амгы үеде ийи чурттуу аразында дем каттыш-тырын ажиллаарына каттыш-кай шылдарлар чорудары болган кооперасташкыны эң чугула кылдыр үнелештир турар арпаган деп, И. Хусар дем-делген.

СЭКП ТК-нын, ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиуму-нун болган ССРЭ-ниң Мини-стрлер Чөвүлелинч чалаанын эсугаар Венгриянын ССРЭ-ге чорган партия-чакак делега-циянын эртерин найырал-дык чугаалажышкынырынын

азында ССРЭ биле ВУР-нуң аразында дем каттышты-рын ажиллаарынын чаа дел-ге-м перспективалары ажыт-тылган. Эртем-техниктиг кады ажиллажылга дугайында венгр-совет дугуржулга ийи чуртка хөлчөк ажыктыг, эртем депшилдезин дүргөлдөр ар-ганы берип турар деп чүе ол чугаалажышкынырга дем-делеттигин.

Ам ВУР биле ССРЭ-ниң улус ажил-агымын хөгжүдү-рүнч беш чыл пландарын дүүш-түрүп, улус ажил-агымынч болган продукция бугурери-ниң кол адырларын дугуржу-галыг хөгжүдүп болур ар-галарын улам эки ажиллаар, от-тулар чүгүлдү, ү энергетика курларыннын байлктарын четке ажиллаар, машина бугу-рер улетүрүнч кол адырлар кооперасташкыны, спе-циализациян калбартыр чүт-күлдүгү ажиллап турар бис деп, И. Хусар демделген. Дем каттыштырын ажиллаарынын ажыктымы улгаттырар, эконо-микамын хөгжүдүрүп дүргө-лдөр арганы ол бүгү берип турар деп, И. Хусар түндүк-те чугаалаан.

БОЛГАРИЯ УЛУС РЕСПУБЛИКА. Пер-ник хоорай—чурттуу металлургия үет-пүрүнүң төүт. БАТА—СЭТА-ның фотоуу.

ХӨГЖҮП ОРАП ЧУРТТАРДА Пенджабтың баштайгы кооператорлары

ИСЛАМАБАД. Пакистанын Пенджаб девискээрлеринин шүтүлүгү чөс ажилынын баштайгы кооперативтери тылтып келер. Кооператив-бү-рүзү 500 акран ашпас чер-лик болур. Кооператив

ажыл-агым бүрүзү материал-техниктиг базанынч үндө-ниң тургузуп алдырына ажил-лаар кылдыр күрүндө чөсү алыр. Чурттуу кол тараалд девискээр ол жөзү. Коопера-тивтерге кирер тараачынарга

чингелдег өртөк-биле трак-торлар, кедээ ажил-агым чөс-сөк-херек-селдер, сөрттүг үе-шиччилелер садып алдыры-нын дууламчызын бээр.

Египеттиң нефтизи

КАИР. Египет Чөөкү Чөөн чүккө нефть тывыжынын өгө-лекчи деп саналып турар. Чуртка эртен чыдар дүргү-зүнда нефть болуш бойдуу га-зы байлактыг 31 черин тып-

кан. Ам Суан мугулурунун кирнуу талаа Судан-биле кызылгара чедир Кызыл да-лайынч өрүк каанында нефть-лик черлер тыварынын ши-чилел ажилдарын ишпей-

лиг чорудуп турар. Ол девис-көөргө хой нефть байлактыг черлер тывылтан турар болур деп, тускай эртемчилер санап турар.

Хөгжүдө программазы

БАГДАД. Ирактын сонгу та-лаанында Курд автономнуг ра-йонда калбак экономика хөг-

жүдөинин программазын бот-тадырып турар. Биза чигер, таакып, чиме, ногаз коопсе-вилери, сүт продуктулары,

аргылыг барааннар, хевистер, чүдү-бүрү туугу материалдары бугурер фабрикалары, завод-тарын туудуп турар.

Бурундинин келир үеде тараалаң чери

БУРЖИМБУРА. Бурундинин муң-муң төй-дөпүгү оран диг-галар. Ол чуртка кара чан-гыс өргү чер—Имбо шымаа. Виктория хөлдө Африкалык ийи үзүгү хөлү—Танганьяке кирер Рузиз хөл ол шымаа-ны дүрүлөп муң-муң чыдар дүргүзүнда агып келген. Ол үнүш-дүжүттүгү черлер чөөкө чедир-ле ажиллаатпайын кел-ген. Ийинд турда ол чүрт Ае-рикада эң хой чоптуу—бир

дөрбөлчүн километрге мыда 130 ажим кижиз онаалып ту-рар. Кедээ ажил-агымынч кол девискөөрлерин чопуун хөй-үн болган Имбо шымаанын ажиллаатпайын болур хой ар-галымын барымылаан, респуб-ликамын чааа ону ажиллаага шылдарын алыр дээр эрес кү-түшкүлүгүн ажиллап турар. Имбо шымаа ам белиң чуртка-рыс бугурер бөөрүнч чүтүлө девискөөрү болу берген. Анаа

кофе, хөвөң база тарыыр деп турар. Имбо шымааны келдилер аквал Рузиз хөл Бурундинин. Рузиза биле Заирин аразын дүрдөп эртен. Бичанган ол үнү күрүне күженишкыни каттыштырып алган, ол шы-мааны боттарынч дем кат-тыштырып ажиллаар девис-көөрлеринин бирээни бугурер алыр деп турар. (СЭТА).

Англияда соңгулда түңнелдери

ЛОНДОН. (СЭТА). Лейбо-ристер партиязы парламент сонгулаанынча база бир тып-лелден чедип алган. 635 ок-рутка болган бадылажыны-нарынч чиктегел алдынын түңнелдери эсугаар алыр, лейбористер обшаналар пала-тазынга 319, оларынч кол алаачымы — консерваторлар 276 олутуу алган.

Ийинд болганда Г. Вильсон-га баштаган лейбористер ча-гаанын келтирери ам пар-

ламентине шоолуг эвс-даа бол-уу ажиллап шылар хөй ну-рууу өлөргөн. Лейбористеринч чаа чааа чурттуу шылде-даа, делегей-ге-даа лепилелдинг политика-ны чорудар уауржуп деп, Ве-ликбританиянын Коммуни-ст партиянын Күүсөкүмүн Политиктиг Комитетин Лондога үндүрөн меделейин-де демделген.

ГФР-ниң чазааның харыызы

БОНИ. (СЭТА). ХДЭ/ХСЭ партиянын уаурлакчы бө-лүгүнч парламентке салган айттырын Германиянын Феле-ративтиг Республикамын ча-заа харылаан. Европада ай-мыл чок чорук болган каады ажиллажылга талазы-биле чө-вүлөл хуралдын ажилына илап кирерин Германиянын Федеративтиг Республикамын эрге-ажыктарына дү-жүр. Ол чөвүлдү хурал дүш-күрүлүп бадылап чавырлар.

Европа күрүне-чүрүнүн аразында каады ажиллажылга тыбынч турарын хандырарына илаа-ла. Ба-рымылаалар ийелде болур бү-зүрөкчелер быжылаарында дуза келер дээрлин Феле-ративтиг чакак база демделген.

Оң соонда андагытын депу-таттары-биле төлөөлөрүнч беселээп болган. Дүшү совет төлөөлөр «Дей-дербенча» фирманын завод-тарын көргөпөр.

Чурттуу келир үези

ДАНАР. СЭТА-ның көрр. Б. Петуховтун дамчытканы: Сенегалдын школаларына ок-тябрь он дөртте чаа өөрдиле чыды эгелен. Бо чылын эге школаларга өөрин уругуларын саны 300 муң ажим ту-рар. Сенегалдын хамарышпас чыдарынын дүргүзүнда улус өөрдилегинин системанынча харылаан.

Сенегал чакак өөрдиле айт-тырынче улуг кичээлге са-лып турар, чүге дөргө бөгү-гү өөрикчилер — чурттуу келир үези болгай — деп, ре-спубликадын национал өөрдиле-ги министри Дуду Гом «Со-лей» соңунун айттырынын харылаан.

Совет парламентарийлер ГФР-де ШТУГАРТ. (СЭТА). ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинч Даргазынч оралакчысы Н. А. Тихоновка баштаган ССРЭ-нин Дээди Советинин төлө-плери ГФР-ге албанчы аял-по-руун кымын чөс берген. Баден-Вюртемберг деп черин андагытына чараннар. Те-

Күш-ажыл шалыпчыларынын хүнү

БЕРЛИН. 1948 чылдын ок-тябрь 13-те бир хүнүнчү ажил нормазын барык лөтү катал ажыр күстөккөн казыны Адольф Хенкекенч шалыпты элчээ күш-ажыл активчилери-нин болган социалистг чары-ны мураакчыларынч шим-чөзүшкенин эгелен. Оң бээр ол хүн ГДР-ге маңыччалан бай-мырла болу берген. Республи-камын ажилчын чоноры ону бо чылын күш-ажылч чаа-чаа че-диншиктер-биле демделген.

ГДР-ниң 3,7 миллион ажим ажилчын, албан-хаакчылары «Социалистг күш-ажыл бри-гадазы» деп хүндүлүгү ат эил-лээр эрге дээр демисел чорудуп турар. Чүге эртен чылын бөзүн «Социалистг күш-ажыл активчиз» атты бугурүлгениң 150 муң мураакчыны чедип алган.

ГДР-те ол эң массалыг шим-чөзүшкенин калбартырынга му-раакчы совет бугурүлгө дүр-жүлганын ажиллаары күшүгү дөткөмченин берген. ГДР-ниң машиналар туудуп тургузар 40 бугурүлгө чери совет өңүк-теринин дүржүлганын чедийш-кынын өөринч ап турган, күш-ажылч бугурүкчүлүгүн чарык кетеп улгаттырын ал-кан. Бөгүсү совет дуржула — социалистг чарытынч эң чу-гула кезин болу берген.

Эртен чылын ГДР-ниң үлө-лүргө чарыткычы 740 санал-ды ажиллаага боттанарыг.

Болгар машина туудугуларынын байыраалы

СОФИЯ. Болгария эртен уаур-хүне машина туудугу-ларынын хүнүн демделген эр-терин. Машиналар туудуп тур-гузар бугурүлгө черлеринч коллективтери үлүг-хуузу ийирбейн тургу дег экономика адыры чуртка чок.

Машиналар туудуп тургузар улаусту эрге-чарытынч 30 чыл догунап келген үезинч дүр-жүзүнда Болгариянын улус ажил-агымынч кол адыры болу берген. Чурттуу демир болбазырадыр бугурүлгө чер-лери 1939 чылда чуртка бугу-рүп үндүрер продукциянын ийи чарык хуууан эвээшти бугурүп турган. Ам улаусту бугурүкчүлүгүнө оларынч уаур-хуузу 23 чыл чөс берген. Улаусту эрге-чарыга чыдары-нын дүргүзүнда тургузулган үлөтүр амгы үезинч телехол-тарын, күңүлдү тракторларын, автомобильдерин, автокарларын, металл чонор станоктарын, автоматтыг шүтүмларын,

эш-чөм бугурүлгөлеринин түү-түү комплекстерин, ажилла-ры хандырарына баран бугу-рүп чүдө-бүрү техникалы бугу-рүп турар. Болгариянын машина туудуунуң продукция-нын делегейинч 75 чурту са-дып ап турар. Боттарынын бугурүлгө чер-лери совет өңүктеринин ду-залыччызы-биле туудуп тур-гүп алганынча, ол бугурүлгө черлеринч коллективтери совет дүржүлганын калба-биле ажиллап турарында бол-гар машина туудугулары чор-гаарынын турар. Ол адырынч мураакчылары 1974 чылдын баштайгы чартымын дүржү-зүнда чарыткычы 13140 санал-ды кирген. Оларынч 384-үн бугурүлгө ажиллаарына ийтереткен болган олар 16 миллион ажим, бел ашка түң-түг хамилатаны берген.

(СЭТА-ның корреспонденти-лери).

Француз тараачынар сөөлү ийи ай дүргүзүнда боттарынын негедилерин кү-сөдирер—продукция саларынын өртүнч у-латтырар дугайында айттырынын шылдар-лар дээр боттарынч хөдөлжөшкыни соксатпайн келгенер. Олар оруктарга хө-

дөргө тоску беш чылын ийи-нч чымылдагы түрө боларга, 38,9 туу хөй. Олардан эвээп хөй түнүгү мал ажилчын хөг-жүдүгүнө үндүргөн. Амгы үеде республиканын улус ажил-агында банкында чөсүн албайн турар алыр чок. Совет эрге-чарытынч чы-дарында Тываның экономика-ын үндөшүн-биле чарытынч Тыва хөжүдүлгө аграрлыг чурт турганында белик ме-ханизаттынган көзө ажил-агымынч шалкын хөг-жөө улетүрүгү АССР арпа-ган.

Бо 30 чылдар дүргүзүнда Совет Тываның үлөтүр про-дуктуларынын хөмчөзүн 50 ажим катан өскөн. Билангы-ла дүгүчү бугурерин шылдө-лөп алган, хөмүр-лаш тывары-нын күзүгү улгаткан. Туубу, аялг материалдары, мебель, ийик бугурер көвүзүн. Эл-сүт улетүрү улам хөгжүп ту-рар. Автотранспорттук чүкү сөөр-түлгөсинч хөмчөлөп 36 катал өскөн. Чонунч барааннар са-дып алыр арга-шынэ дьма ул-гаткан. Тываның садыг ор-ганизацияларынын бараан са-арылыгы 1945 чылда деңдээр, 1973 чылда 45 катал, чонунч ашка орулгалы 2,8 катал көвү-дөн.

Республиканың экономика-ын хөгжүдүрүп талазы-биле тос-ку беш чылда сорулгар улуг. Ону ботандырарына чөсүнч тылсырынч системаны, оң кол эвезөү — ССРЭ-ниң Кү-рүне байкымы үдүүн кирер.

ЧЭЭЛИ СИСТЕМАЗЫ

СЭКП-ниң XXIV съездинин шылдары бистинч тур-гузулугу экономикаынч улам ийи хөгжүдүрүлгүнч улус со-рулааларын айттып, ону боттан-дырарынч оруктарынч толдур-ган. СЭКП ТК-нын нарк бот-логай сентябрь (1965 ч.) Плени-умунарынч ажиллаарынын экономикаынч чарыкталарын чайгышты чокка хүдөсө-лөрүнч өрөкчөк чугулазына тү-ндөлдүгүнч ол сорулгалар тур-густунган.

Тываның Курбак конторазы Бай-Хаакта, Кызыл-Мажалык-та, Самгаалдайла, Сарыг-Сеп-те, Туранда, Чалачыла, Ша-гаан-Арыгга сабырлары-биле кады баштайгы чыдарлаа коммунала, кедээ ажил-агым, улетүр, садыг байкыларынын ажил-чорудулазын күсөлтүп турар. Көзө ажил-агым, комму-нала, улетүр байкылары 1959 чылга чедир ажиллап турганар.

Бугурүлгөниң улам өңүп-турар хөмчөлөшүлө пландарынч методуунч аразында, ажил-агымынч бадыктары-биле материалдык ийи беришкыни системанынч аразында сөөлүгү чыдарлаа тургустунган дүңүлөп бадылаан кыска хуу-саада кайлазырын ол Плену-мунунарынч шылдарында айт-кан. Төпчүккөн пландыг уаур-тулганы бугурүлгөлеринч ажил-агымынч инициативанын болган ажил-агым талазы-биле тускайлап ажиллаарын хөгжүдүрүлгө дүшүрүрүнч шын хандырарынч негедиле-ринч ийи үндүргөн. Бо сорул-галарына шылдарынынч ма-териалдык болган ажил-хөргөни талазы-биле база күш-ажыл-дын куралдарынын негеттерин.

Чакытын шылдарынч эсугаар 1959 чылдын июль айдан эзелде, чөсүнч операциянын Кү-рүне болган туагүгү бадыктары чорудуп эгелен. Бар ашка ва-лотамыны убады, сайгарыла-зынч машина-биле кылыры ол үеде негетер эгелен.

Амгы үеде Курбак кон-торазың албан черлеринч четкин 15 сабырлар, а Туагүгү банкынын конторазынын фи-лиалдары Ак-Довуракта, Хову-Ажылда ажиллап турар. Ажиллаа хассаларынч бол-ган күрүне чөсүнч эргел-лелинч хоорайларда болган районларда 115 ажаалга касса ажиллап турар.

Чөсүнч албан черлери баш-тайгы хүнүндө эгелээш-ле чөсүнч операциянын сайгар-дайынч бугу адырларынын хөгжүлгөсүнч улау үндүр-үлүгү ажилды чорудуп келген. Тывага Совет эрге-чары-ганын баштайгы чыдарында эзелде Курбак албан черлери азы ажил-агымынч түктө-лишкени чокка ажиллаарына, оң экономикаынч со-циалистг эгедизинге эде тургузулганы ийилг берип, улус ажилынч бүгү адырла-рына үрүктелешкенин чок касса хандырарында чоруда бер-ген.

Чүгө 1945 чылда бөзүн кө-дээ ажил-агымынч 216 муң рубль, үлөтүргө 178 муң рубль түнүгү чөсүнч берген. Илангыч чонунч эржежок ту-гула барааннар-биле үзүктө-лүшкени чонунч хандырарын дээр ажил-агымынч 800 муң ажим рубль чөсүнч бер-ген. А 1974 чылда үлөтүргө 6,331 муң, кедээ ажил-агымынч 30,135 муң, садыгта 43,138 муң рубль чөсүнч тышкыан.

Тыва автономнуг областың баштайгы чыдарлаа бир кол сорулгалы көшкү артартын сууржуу амдыралче шылдери турган болгай, Бичанган Курбак колхозчуларга, сов-хозтар ажилчыларына бол-ган өскө-даа чурткажылдарга бажынар тудуу, мады бол-ган ажил-агымынч херекээр эт-херекселдерин садып алдырына чөсүнч берген. Ол 1945 чылда 4 муң рубль, 1950 чылда 153 муң рубль түнүгү болган.

Курбак черлери чөсүнч беришпай, бугурүлгө бүр-үзүнч ажил-агым пландарынч күсөлдөшкенин, кампага чурумун садып турарынч рубль бүрүзүнч контролал, оларынч ажилында бот-ору-ла-чарылыгы негетердинге дуузал турар. Тывага Совет эрге-чарытынч чыдарында чөсүнч түнү 100 ажим катал өскөн. Илангыч көдээ ажил-агымынч, садыгта хөй түнүгү чө-сүнч берген.

Сөөлүгү чыдарлаа үлөтүргө чөсүнч тылсырынч структура-ны база өскөргөн. Аар ин-дустрияда чөсүнч бээр шалкы-ны-биле өскөн. Чонунч чүгүлө херекселдин эр-хөргөсүнч бү-зүрөкчелеринч Курбактынч чөсүнч ханылыгы улам быжыгып турар.

Тывага аар индустрияны хөгжүдүрүлгө чөсүнч бээр кө-дөргө хөргөжүрү талазы-биле тос-ку беш чылда сорулгар улуг. Ону ботандырарына чөсүнч тылсырынч системаны, оң кол эвезөү — ССРЭ-ниң Кү-рүне байкымы үдүүн кирер.

Ф. ПОНОМАРЕВ, Курбак конторазынын чөсүнч-план кидининч начальниги.

Совет Эмилеинин составында Тыванын кирепи-биле хөдө-баштар айла турга ажил-агымынч баштайгы ССРЭ-ниң Курне бадылажыл контора-зы кылдыр эе орнатылаан. Тыва бадыкынч ажил болган 1-сентябрь 1945 чылдын апрель 1-де бадылап эсугаар алган. Акша валютанын совет акшага солуп, 1 акшаның 3 рубль 50 көпөсөкө дейзээ.

ШЫН

ЧЕЛЭЭШ

СЕНЭЭ, МОСКВА

Биске, Тыва АССР-ниң чогаалчыларының сес төлөөзинге...

Москвадагылар бистин укуражылгага октябрь 17-де...

Москвадагылар баралтадыр чогаалчылары шыгала-ла шил...

Маяң кады чоруур өөрүм Москвага болур тыва литература...

Аныктарың ынак ырмам болу бергең Күскү өссөрликте...

Чыңганаш чогаалчыларының шындиктерин Москвага суу...

С. ПЮРБИО, Тыва АССР-ниң Күрүнө шаңналынын лауреады, Тываның...

ЧААШУЛУКТЕРЫРЫБИЛЕ

Ыры-биле өөзөниис оюн кыпшып, Ыдык уагт демиселге тура калчып...

Эртеңи хүп—кеңир өйну магадылап, Ыры-биле найыраады мөңгөжидип...

О. СУВАКПИТ.

ШЕННЕ ЧЕЧЭЭН ЧЕЛЭЭШТЕЛДИР

Артист оолдар, цирк оолдар Авангардын канчаар оңу!

Цирк оолдар, артист оолдар Шилдигенин канчаар оңу!

Аларгаалды хайлыктырар! Оскал-оолдуң ээирлери...

М. КЕННИ-ЛОПАН.

ТООРА-ХЕМ-БИЛЕ ЧУГАА

Тоюу-Хөлдү чедип алган, Тоора-Хемин кай баарың ол?

Хемелээн оол, хыстың ыры, Эрикте чон, олагада мш...

Ире бисте, ында-даа бар, Ийст, сонгу балыкчы эр...

Салаак МОЛДУРГА.

«Эзлдек шыгырааш»

ДЫЦНАВААННАР ДЫЦНАЗЫН

Тыва улустун «Бай-ла тыйгам» деп ырынын бичимдесин...

Тыва улустун «Бай-ла тыйгам» деп ырынын бичимдесин...

Тываның аалдарың артизм Коңгар Хуртук күүселер...

Москвага болур уран чүү көрүдөниге Тываның хөгжүм-ши театрында дөрт артист...

Москвага болур уран чүү көрүдөниге Тываның хөгжүм-ши театрында дөрт артист...

Москвага болур уран чүү көрүдөниге Тываның хөгжүм-ши театрында дөрт артист...

ШЫНЫҢ КОНКУРУЗУНГА ЧЕРДЕ, СУГДА ЫРАК-ЛА ЧОК

(Эгем № 241 солунда).

лап, элда дивонга хөлестей аарак олтура каанкылар...

хаари кижя бүрүзүңе дөңгө чечинч, хоонге чогузун турган...

суг-тенек ыланушкарлар турар, чажээзэрге, дөң кат-биле дөң...

Кан-оол Тыва дугайың чугаалап-ла орган, шыгала-ла болган...

Мурнай ГЭС-ти көргүзүлүшүң—деп, Петр Васильевич эртеңги шай калыңда чугаалаш...

Хуу-салымның ГЭС-тер тууду-биле холбашкан кижидир...

Эни кижиге эш көй» дигиря шыккан, ондуктериниң...

Чам уруулар эвес-тир. Чолаачы оолдар деп чугаалаа...

Чок себастар деп, авай—деп, Петр Васильевич кижикерикей берген...

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ. Шыгакс 667-000

Тыва АССР-ниң Министир Чөвүлениниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садымның талазы-биле эргелениниң типографиязы.

СПОРТ-СПОРТ-СПОРТ

ЭШ ХУУЗУНУН УЖУРАЖЫЛГАЗЫ

Абакан биле Кызыл хоорайларын спортчулары бот-боттарына...

Абакан биле Кызыл хоорайларын спортчулары бот-боттарына...

Кызылдың футболистер 3-2 санга залчылары уткан...

ЭСТАФЕТА МАРГЫЛДААЗЫ

Эрткен өскөрсөңдө республика жайымылааның кудумчуларына...

Спортчулары боттарының бот-боттарына...

Техникумунун спортчулары кучи-культура коллективтеринин...

ФИНИШЕ — АЛЕКСАНДР РЫБИЦЕВ

Байыраал хушунериде эртен спортчу маргылдааларын бирези...

Спорт мастери А. Рыбицев, спорт мастери кайдаат А. Куликов...

Шыгала-ла болган, шыгала-ла болган, шыгала-ла болган...

ЧАРТЫ ДООЗУЛГАН

Шыгала-ла болган, шыгала-ла болган, шыгала-ла болган...

Шыгала-ла болган, шыгала-ла болган, шыгала-ла болган...

Шыгала-ла болган, шыгала-ла болган, шыгала-ла болган...

телевидение

Table with TV schedule information including dates like OCTYBEP 16-DA and program titles like МОСКВАДАН, КЫЗЫЛДАН.

КИНО

Table with cinema schedule information including dates like OCTYBEP 16-DA and program titles like НАЙЫРАЛ, ПИОНЕР.

КҮРҮНЕНИҢ 1966 ЧЫЛДА ҮНДҮРГЕН 3 ХУУЛУГ ИШТИКИ ЧЭЭШКИНИ

1974 чылдың сентябрь 30-де Ленинград хоорайга болган...

Ойнаашкынар чызылган бугу дөңгө чен разрядтарының...

1974 чылдың сентябрь 30-де Ленинград хоорайга болган...

Table with sports results for various events including 100m, 200m, 400m, 800m, 1500m, 3000m, 5000m, 10000m, 20000m, 50000m, 100000m.

*) Бо серияның артка 49 номерлеринге 40—40 рубландың ойнаашкыны таварышкан.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНПР. ТИРАЖЫ 16056. ЧАГЫГ № 244. -ТС—00770.